

Suomen Pankin
taloustieteellinen tutkimuslaitos

77P?

Glimaar.

TALOUDELLINEN TILANNE

tammii-helmikuussa

1962

TALOUDELLINEN TILANNE

Vuotta 1962 voidaan kansainvälisen suhdannetilanteen kannalta luonnehtia hiljaisempaan kasvuvauhtiin sekä yhtenäisempään kehitykseen sopeutumisen vuotena. Yhdysvalloissa odotetaan nousukauden jatkuvan kuluvan vuoden loppuun ja kansantuotteen volyymin ennakoidaan kohoavan vuoteen 1961 verrattuna 4 %:lla. Euroopassa odotetaan samoin kansantuotteen nousun muodostuvan keskimäärin noin 4 %:ksi; varastotilanteen arvellaan tällöin jarruttavan ekspansiota ensimmäisen vuosipuoliskon ajan, mutta tukevan sitä toisella vuosipuoliskolla. Näyttää täten siltä, että teollisuusmaissa kokonaistuotannon nousu muodostuu jonkin verran pienemmäksi kuin mitä seuraavassa Suomen osalta ennakoidaan.

Hintoihin kohdistuva kustannuspaine on teollisuusmaissa ilmeisesti voimakkaampi kuin Suomessa. Raaka-aineiden kansainvälinen hintakehitys jatkunee lievästi alenevana, koska teollisuusmaiden kokonaistuotannon nousuvauhti ei näytä muodostuvan riittävän voimakkaaksi ylläpitämäkseen raaka-aineiden kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainoa. Heikkenevät hintanäkymät koskevat myös Suomen vientituotteita. Tästä syystä ja kun otetaan huomioon, että valmiiden tuontitavareiden hinnoissa odotetaan nousua, Suomen ulkomaankaupan vaihtosuhte heikkenee kuluvan vuoden aikana parilla prosentilla.

Kun kansainvälisten suhdannennäkymien valossa vientimme ei enää voi muodostua merkittäväksi ekspansiotekijäksi, on maamme kokonaistuotannon odotettavissa oleva kasvu johdettavissa kotimaisiin kysyntätekijöihin.

I. VUOSI 1962 VERRATTUNA VUOTEEN 1961

Seuraava ennuste on laadittu siltä pohjalta, ettei ennakoitun kehityksen toteutumisen esteiksi ilmaannu monetäämpisiä tekijöitä.

1. Vienti

Tavaroiden ja palvelusten viennin arvo kohoaa 4 %:lla

Vienti tavararyhmittäin

mrđ mk

	Vienti 1961 mrđ mk	Muutos vuodesta 1961 Volyymissa %	Hinnoissa %	Vienti 1962 mrđ mk	Itä- ¹ vienti	Länsi- vienti
Maataloustuotteet	15.3	+ 6	- 1	16.1		
Metsätaloustuotteet	29.6	- 6	- 1	27.5		
Puuteollisuus- tuotteet	84.1	- 9	- 4	73.2		
Paperiteollisuus- tuotteet	153.9	+ 7	- 2	161.6		
Metalliteollisuus- tuotteet	38.6	+29	+ 5	51.8		
Muut	15.9	+10	0	17.5		
Yhteensä	337.4	+ 4.5	- 1.5	347.7	70.1	277.6

¹ Käsittämät maat: Neuvostoliitto, Itä-Saksa, Bulgaria, Unkari, Puola, Romania, Tšekkoslovakia ja Kiina.

Tavaroiden viennin 3 %:n arvon noususta on volyymin osuus noin 4.5 %, mikä merkitsee vientihintojen laskua noin 1.5 %:lla. Länsiviennin arvo pysyy suunnilleen muuttumattomana, mutta itäviennin arvo kohoaa 15 %:lla. Kokonaisuudessaan tavaroiden ja palvelusten viennin arvo kohoaa enemmän kuin pelkästään tavaroiden viennin arvo; Tulemajojen voimalaitoksen rakentamiseen liittyvien palvelusten vienti merkitsee näet tänä vuonna 5.7 mrd markan lisäystä palvelusten vientiin.

2. Kulutus

Yksityisen kulutuksen arvo kasvaa 8 % ja yhteiskulutuksen 10 %

Yhteiskulutuksen arvo kohoanee tänä vuonna 237 mrd markkaan. Sen 10 %:n kasvusta on volyymin osuus noin 5 %. Palkkojen kohoaminen lisää voimakkaimmin yhteiskulutusta.

Julkisen talouden tulonsiirtojen nettovaikutuksen ollessa tänä vuonna lievästi kontraktiivinen, kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kohoanevat jonkin verran vähemmän kuin kansantulo eli vajaat 8 %. Tulokehityksen hidastumisen johdosta tapahtuva kulutusalttiuden kohoaminen johtaa siihen, että yksityinen kulutus kasvaa jonkin verran enemmän kuin kotitalouksien käytettävissä olevat tulot. Kuluvan vuoden aikana yksityisten kulutusmenojen arvo kohoanee 976 miljardiin markkaan eli runsaalla 8 %:lla. Tästä kasvusta on yli 5 % volyymin kasvua.

3. Investointi

Yksityisten kiinteiden investointien arvo kohoaa 8 % ja julkisten kiinteiden investointien 9 %; varastot pysyvät ennallaan tai kasvavat vähän

Yksityisen sektorin bruttoinvestointien rakenteesta mainittakoon, että talonrakennusinvestointien kasvu on jonkin verran suurempi kuin kone- ja laiteinvestointien. On ilmeistä, että asuinrakennustoiminnan kasvu jatkuu melko voimakkaana. Näyttää myös siltä, että tuotannollisessa talonrakennustoiminnassa esiintyy merkittävää kasvupyrkimystä. Maa- ja vesirakennustoiminta osoittanee vain vähäistä lisäystä. Yksityisten bruttoinvestointien arvoksi ennakoidaan 555 mrd markkaa, joka vastaa noin 4 %:n volyy-

min kasvua edelliseen vuoteen verrattuna.

Julkisten investointien kasvun painopiste siirtyy ilmeisesti maa- ja vesirakennusten puolelle. Nimenomaan kuntasektorissa on suunniteltu investointitoiminnan huomattavaa laajentamista.

Kokonaisuudessaan bruttoinvestointien kasvu jakaantuu suhteellisesti suunnilleen samansuuruisena talonrakennusinvestointien, kone- ja laiteinvestointien sekä maa- ja vesirakennusinvestointien osalle.

4. Tuotanto

Kokonaistuotannon kasvuvauhti pysyttelee tuotantokapasiteetin liskystä alempana

Vajaakäyttöisyyttä tulee esiintymään paitsi sahateollisuudessa myös paperiteollisuudessa; neijastusvaikutukset ulottunevat ennen pitkää myös metsätalouteen. Tähän nojaten on mahdollista, että ennakkoarvio kansantuotteen volyymin 5 %:n kasvu^{sta} saattaa osoittautua liian optimistiseksi.

5. Tuonti

Tavaroiden ja palvelusten tuonnin arvo kohoaa lähes 7 %:lla

Tavaroiden ja palvelusten tuonnin arvo nousee tänä vuonna 441 mrd markkaan. Neususta on volyymin osuus lähes 6 %.

Tavaroiden tuonnin osalta todettakoon länsituonnin arvon kohoavan tänä vuonna 319 miljardiin markkaan, mikä on 7 % enemmän kuin vuonna 1961. Itätuonnin arvo kasvaa suhteellisesti enemmän - 15 % - 81 miljardiin markkaan. Länsituonnin kasvu aiheutuu pääosaltaan kulutustavaroiden tuonnin lisäyksestä, investointitavaroiden ja raaka-ainneiden tuonnin nousun muodostuessa vä-

hiisemmäksi.

6. Vaihtotase

Kauppataaseen vajaus kohoaa 52 miljardiin markkaan, mistä länsikaupan osuus on 41 mrd mk ja itäkaupan osuus 11 mrd mk. Vaihtotaseen vajaus jäänee kuitenkin tätä huomattavasti pienemmäksi, sillä näkymättömien erien ylijäämä muodostuu tavallista suuremmaksi aikaisemmin mainittujen Tulemajoen rakennustöiden ansiosta. Näin ollen vaihtotaseen vajaukseksi tulee 36 miljardia markkaa.

7. Vuosiennusteen yhteenveto

Huoltotase 1961-1962, mrd mk

	1961		1962	Muutos vuodesta 1961, %		
	A	B	Ennuste	volyymissa	hinnoissa	arvosuorissa
Kokonaistarjonta:						
Bruttokansantuote	1 698	1 705.9	1 840	5	3	8
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	420	413.3	441	6	1	7
	2 118	2 119.2	2 281	5.1	2.4	7.6
Kokonaiskysyntä:						
Tavaroiden ja palvelusten vienti	401	390.2	405	5	-1	4
Kotimainen bruttoinvestointi	606	612.2	661	4	4	8
- yksityinen	509	514.8	555	4	4	8
- hallinnollinen	97	97.4	106	5	4	9
Kulutus	1 110	1 115.5	1 213	5	3	9
- yksityinen	900	900.3	976	5	3	8
- yhteiskulutus	210	215.2	237	5	5	10
Tulonsiirret ulkomaille (netto)	1	1.3	2
	2 118	2 119.2	2 281	5.1	2.4	7.6

A = SP:n tutkimuslaitoksen ennuste syyskuussa 1961

B = Tilastollisen pääteimiston laskelma helmikuussa 1962

II. LÄHIAJAN SUHDANNENÄKYMÄT

Kysyntäkehitys epäyhtenäinen

Tarkasteltaessa eri kysyntäkomponenttien kehitystä vuoden alkupuoliskolla voidaan todeta, että kehitys jossain määrin poikkeaa koko vuodelle keskimäärin ennakoidusta.

Riittävän täsmällisten tietojen puuttuessa on hahmottelu seuraavassa suoritettu vertaamalla eri kysyntäkomponenttien kehitystä oletettuun koko kansantalouden tuotantokapasiteetin kasvuvauhtiin.

Todettakoon ensiksi, että mitään suoranaisesti ekspansiivista, ts. kapasiteetin kasvuvauhdin selvästi ylittävää nousutekijää ei juuri ole havaittavissa - lukuun ottamatta ehkä talonrakennustoimintaa. Sekä yksityisen kulutuksen että yksityisten kiinteiden investointien kasvu pysyttelee miltei tuotantokapasiteetin kasvuvauhdin tuntumassa. Yksityisen kulutuksen osalta tämä merkitsee sitä, että ennakoitun keskimääräisen vuosikasvun rajoissa nousu muodostunee jyrkemmäksi vuoden jälkipuoliskolla; tämä on varsin hyvin selitettävissä sillä, että tulojen kasvu vuoden alkupuoliskolla purkautuu - aikaisempaan kokemukseen perustuen - melkoisella viivästyksellä lisääntyviksi kulutusmenoiksi.

Julkisen sektorin osalta voidaan todeta, että edellä ennakoitu kontraktiivinen vaikutus yksityisen sektorin käytettävissä oleviin tuloihin ilmenee voimakkaana vuoden alkupuoliskolla, hilliten näin yksityisen kysynnän kasvua. Samaten on julkisen sektorin välitön kysyntä, valtiontalouden kehitystä koskevista arvioista päätellen, suunniteltu enemmän ekspansiiviseksi vasta vuoden jälkipuoliskolla.

Viennin puolelta on sen sijaan odotettavissa selvästi kontraktiivista vaikutusta sen kasvun jäädessä varsin vähäiseksi. Silti rajoittunee tämä vaikutus kevään kuluessa lähinnä puunjalostusteollisuuden piiriin.

Vuoden jälkipuoliskon näkymistä todettakoon lyhyesti seuraavaa: Yksityisen sektorin kiinteiden investointien kasvuvauhti ilmeisesti alenee, mutta metalliteollisuuden vientitoimituksien kasvu lienee omiaan neutralisoimaan tämän investointitavarateollisuuteen kohdistuvan kontraktiivisen vaikutuksen. Puutavaroiden ja puunjalosteiden viennin heikkeneminen heijastuu todennäköisesti myöhäissyksyllä myös metsätalouteen; tässä suhteessa voidaan edottaa julkisen sektorin taholta kompensoivaa vastavaikutusta. Kuten edellä todettiin, yksityisen kulutuskysynnän kasvun odotetaan uudelleen voimistuvan vuoden jälkipuoliskolla.

III. HINTAKEHITYS

Kustannuspaine määränväksi tekijäksi

Kansantalouden välittämät kustannukset kohonnevat tänä vuonna noin vajaalla 3 %:lla. Pääosa tästä noususta aiheutuu palkkakustannusten kasvusta. Ansiotason ennakoidaan kohoavan viime vuoteen verrattuna 5-6 %:lla. Kustannuslaskelmassa on huomioitu palkkojen nousun lisäksi työnteekijöiden eläkelain tuotannolle aiheuttamat kustannukset. Tuontihinnat aiheuttavat myös lievää kustannuspainetta tänä vuonna. Tämä johtuu yksinomaan valmiitten tavarointien hintojen noususta. Kustannuspaine näyttää olevan tuntuvin vuoden alkupuoliskolla.

Edellä oletettiin kansantuotteen hintaindeksiin nousevan lähes 3 %:lla, mikä merkitsee, ettei tälle vuodelle ole oletettu

hintojen liukumista yli kustannusten nousun. Investointihyödykkeiden hintojen lisäys on oletetaan voimakkuudeltaan samanlaiseksi kuin viime vuonna. Kulutushyödykkeiden hinnoissa ennakoidaan nousua, ja se keskittyyne pääasiallisesti vuoden alkupuoliskolle. Tähän liittyen on ~~on~~ oletettavissa, että mikäli kulutuskysynnän kasvu voimistuu vuoden loppupuolella, tästä aiheutuva hintojen nousu "kasaantuu" suurelta osalta vuoden 1963 puolelle.

IV. MAKSUVÄLINEIDEN KYSYNTÄ JA TARJONTA

Ennustettaessa kuluvan vuoden maksuvälineiden kysyntää on tehty seuraavat oletukset:

1. Käteisvarantolaskelmat on suoritettu olettaen yleisön likviditeetin säilyvän vuoden 1961 viimeisen neljänneksen tasolla reaalityaloudellisen kehityksen noudattaessa siitä tehtyä ennustetta. Tämän mukaan käteismaksuvälineiden kasvu kuluvana vuonna jää runsaaseen neljään prosenttiin, kun se edellisellä vuonna oli lähes 9 %.

2. Varsinaisten talletusten kasvunopeus alenee kuluvana vuonna; niiden oletetaan kohoavan 10.5 %, kun ne edellisellä vuonna kasvoivat 16 %.

Maksuvälineiden tarjontaa koskevassa arviolaskelmassa on lähdetty seuraavista oletuksista:

1. Valtion tulojen ja menojen erotus (ilman lainoja ja kuoletuksia) päättyy 29 mrd markan vajaukseen. Vajauksen oletetaan syntyvän vasta elokuusta lähtien. Lainanoton yksityiseltä sektorilta on arvioitu nousevan 18 mrd markkaan. Valtion setelikassan on oletettu supistuvan lähes 5 miljardilla markalla, mikä tapahtuu vuoden loppukuukausien aikana.

2. Vaihdetase on arvioitu edellä esitetyn ennusteen mukaisesti. Pitkät ja keskipitkät lainat kasvavat 13 miljardilla markalla ja kauppaluotot 6 miljardilla markalla. Valuutan takaisinostot valtiolta huomioon ottaen, päädytään 12 miljardin markan ulkomaisten nettosaatavien supistumiseen vuoden 1962 aikana.

3. Kun "muut erät" on ennakoitu "ekstrapoloimalla" on käytettävissä riittävästi tietoja erän "nettosaatavat yksityiseltä sektorilta" arvioimiseksi. Laskelmat edellyttävät saatavien yksityiseltä sektorilta kasvavan vuoden 1962 aikana 12.6 %:lla (vuoden 1961 aikana nousu oli 17.5 %).

Seuraavassa asetelmassa on esitetty edellä esitettyjen oletusten pohjalta suoritettujen laskelmien mukaiset maksuvälineiden kysyntä- ja tarjontakomponenttien arviot tammi-kesäkuulta.

	I	II	III	IV	V	VI
Raha	72.8	73.1	74.8	74.0	74.5	74.8
Avistatalletukset	84.1	85.8	87.3	82.8	90.0	86.7
Käteisvaranto	156.9	158.9	162.1	156.8	164.5	161.5
Varsin. talletukset	632.1	641.2	648.6	653.1	657.5	654.2
Erikoistalletukset	71.4	71.8	72.6	73.1	73.0	72.6
Valtion lainat	26.2	26.5	26.9	27.4	27.9	28.5
Maksuvälinevaranto	815.2	826.6	837.6	837.3	849.9	844.2
Nettosaatavat valtiolta	47.7	48.8	42.6	41.5	46.3	37.4
Saatavat yksityiseltä sektorilta	760.2	772.6	788.1	799.1	807.9	816.4
Nettosaatavat ulkomailta	92.4	93.9	89.4	84.5	80.9	81.0
Muut, netto	-85.1	-88.7	-82.5	-87.8	-85.2	-90.6
Maksuvälinevaranto	815.2	826.6	837.6	837.3	849.9	844.2

Kun nettosaatavista yksityiseltä sektorilta vähennetään Suomen Pankin antolainaus yleisölle, saadaan rahalaitosten antolainaus yleisölle. Kun tämä antolainaus verrataan rahalaitosten ottolainaukseen, saadaan laskelma rahalaitosten otto- ja antolainauksen välisestä erotuksesta. Seuraavassa asetelmassa on esitet-

ty teami-kesäkuulta laskelman tulokset (mrd mk).

	I	II	III	IV	V	VI
v. 1961	+ 8.1	+10.1	+ 4.7	-11.6	- 8.4	-20.8
v. 1962	-27.4	-29.2	-38.9	-49.9	-47.1	-62.2